

ОЛЕНА ГАЙДАМАКА, НАТАЛІЯ ЛЕМЕШЕВА

МИСТЕЦТВО



ЧАСТИНИ 3-4
(СІЧЕНЬ – ТРАВЕНЬ)

5
КЛАС

УДК 7(075.3)
Г14

ОЛЕНА ГАЙДАМАКА, НАТАЛІЯ ЛЕМЕШЕВА

МИСТЕЦТВО

Навчальний посібник для 5 класу

Частини 3–4

*Схвалено для використання в освітньому процесі в закладах загальної середньої освіти, які беруть участь в інноваційному освітньому проєкті всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» у 2021/2022 навчальному році
(гриф за посиланням: <https://geneza.ua/dodatkovyi-materiali/normativna-baza-listi-pro-nadannya-grifa>)*

*Відповідає модельній навчальній програмі «Мистецтво. 5–6 класи»
(інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти
(автори: Масол Л.М., Просіна О.В.)*



Київ «Гене́за» 2022

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:



– завдання і запитання;



– переглянь;



– послухай;



– виконай;



– зобрази;



– узагальнення.

Гайдамака О. В.

Г14 Мистецтво : навч. посіб. для 5-го кл. У 4 ч. Ч. 3–4 /
Олена Гайдамака, Наталія Лемешева. – Київ : Гене́за,
2022. – 64 с.

Посібник підготовлено для забезпечення пілотних 5-х класів навчально-методичними матеріалами з мистецтва з метою продовження реалізації реформи «Нова українська школа».

ISBN 978-966-11-1266-6

ISBN 978-966-11-1268-0 (Ч. 3–4)

УДК 7(075.3)

© Гайдамака О. В.,
Лемешева Н. А., 2022

© Видавництво «Гене́за»,
оригінал-макет, 2022

ISBN 978-966-11-1266-6

ISBN 978-966-11-1268-0 (Ч. 3–4)



Продовжуймо захопливу подорож до прекрасної країни Мистецтва. На тебе чекають цікаві зустрічі з різними видами мистецтва – театром, архітектурою, хореографією, кіно. Ти дізнаєшся про дизайн та інші дуже цікаві речі, які є у твоєму сьогодні.

Під час сприймання художніх творів ти проникатимеш у багатий світ людських почуттів і переживань, будеш співати, малювати – творити.

Тож щасливої дороги країною Мистецтва!

Авторки





16. Дружнє єднання у творчій співпраці

Мистецтво оточує нас щодня – у навчанні, розвагах і просто у довікеллі. Кожен з видів мистецтва своїми особливими засобами впливає на наші почуття, торкається душі. У сучасному світі вони «дружно» взаємодіють між собою, радуєчи наші зорові та слухові відчуття гармонійними поєднаннями.



Марльє Марсель



Поміркуй і розкажи, де в повсякденні ти «зустрічаєшся» з мистецтвом. Як ти думаєш, чим займаються діти на картині? Пофантазуй, що їх могло так зацікавити.

телебачення

кіно

інтернет

комп'ютерні ігри

театр



Геннадій та Маргарита Рагуліни. Мюзикл «Музично-кольорова казка» (фрагменти).



Про що «розповіла» музична казка? Пригадай і назви виражальні засоби музичного та образотворчого мистецтва (графіки, живопису, скульптури).



Міюзикл – це музичний спектакль.



Відтвори ритм вірша *Віталія Конопельця*. Заспівай мелодії. Порівняй їх. Яка з них, на твою думку, найкраще пасує до вірша? Заспівай віршик на обрану мелодію. Дотримуйся вказівок у нотному записі. Які кольори чи відтінки кольору згадано у вірші, а які ми бачимо на картині *Лариси Лукаш*?



Білий-білий першосніг
На поля й на луки ліг.



А в садку глибокий
Красень *синьоокий*.

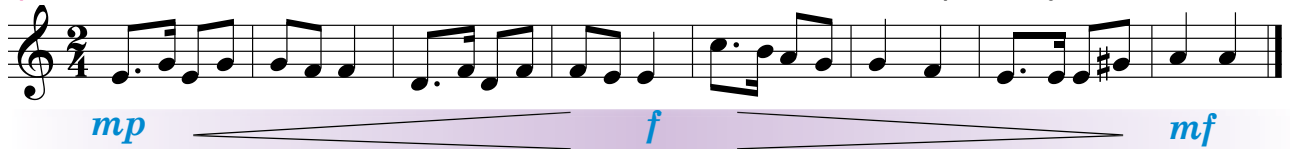


На березі ще й сосні
Бірюзовий. Так чи ні?
Жовто-золотавим
Припушило трави.
А під вечір на шибках
Сніг *рожевий*, наче птах...
Мов казкова птиця,
Та, що тільки сниться.



Грайливо, танцювально, швидко

Лариса Лукаш

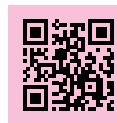


Повільно, наспівно, ніжно



«ЩАСТЯ – ЦЕ...!»

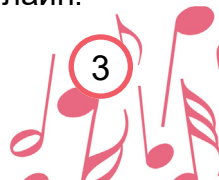
Музика і вірші *Оксани Первової-Рошки*



Приспів



Де в нашому сьогоднішньому світі можна спостерігати поєднання різних видів мистецтва? У вільний час спробуй виконати мелодії на віртуальному фортепіано онлайн.



16. Дружнє єднання у творчій співпраці

Кожен з нас хоче користуватися в повсякденні зручними й корисними речами, перебувати у красиво оформленому приміщенні або носити стильний сучасний одяг. Про все це дбають дизайнери. А дизайн – мистецтво робити наше життя зручним і красивим.

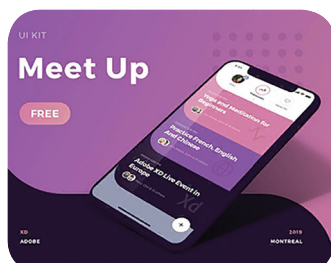
Талант дизайнерів проявляється в моді, архітектурі, друкованій продукції, техніці, на сторінках вебсайтів тощо. Ці креативні люди працюють над тим, щоб усе, що нас оточує і чим ми користуємося, було зручним і красивим.



Christopher Dina



3 колекції одягу бренду Андре Тан



Орельєн Саломон



Квіткове оформлення дитячого парку



Контейнер для сміття



Поміркуй, як подані дизайнерські роботи впливають на наше сьогодення. Які знання та вміння, на твою думку, потрібні дизайнеру?


Поміркуй та обговори разом з дітьми твого класу, як дизайн може впливати на збереження екології.




Дизайн – вид діяльності, пов'язаний із проектуванням та художнім оформленням предметного світу (середовища).

Нині популярна професія графічного дизайнера. Це фахівці, які створюють вівіски, календарі, буклети, етикетки, логотипи, упаковки, афіші тощо. Через яскраві, незабутні та неповторні зображення вони доносять споживачам візуальні повідомлення, допомагають упізнати товар улюбленого бренду, а компаніям/фірмам – бути фінансово успішними.

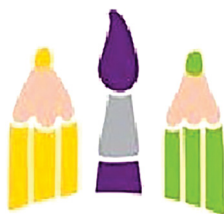



 Яку інформацію повідомляють тобі ці зображення? Які виражальні засоби графіки сприяли цьому?

 *Робота в групах.* Розробіть графічні замальовки для оформлення розділів мистецького словничка («Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво» та ін.) (*графічні матеріали*).

Сходінками майстерності:

- Щоб зробити зображення простим і виразним, використовуйте мінімальну кількість елементів. Приберіть зайві деталі, виявіть суть форми та її характер. Під час презентації робіт визначте разом найбільш оригінальні, охайні, чіткі та інформативні.



 У вільний час зверни увагу на речі, що оточують тебе у повсякденні. Поцікався, який вигляд мали їхні попередники. Зроби висновки про діяльність сучасних дизайнерів.



17. Дружнє єднання у творчій співпраці

Ймовірно, було б зовсім нецікаво, якби мистецтва не «дружили», не взаємодіяли між собою. Завдяки взаємному впливу різних видів мистецтва часто народжуються цікаві твори. Наприклад, під враженням від картин з'явилися деякі музичні твори, у багатьох скульптурах утілено образи кіно, літератури, музики. Є твори образотворчого мистецтва, в основі яких – герої літератури. А твори різних мистецтв мають літературні назви, наприклад «казка».



Петро Холодний. Казка про дівчину і паву




Віктор Косенко. «Казка» («24 дитячі п'єси»). Арам Хачатурян. «Вечірня казка». Валентин Сільвестров. «Дракон і птах» («Дитяча музика»).

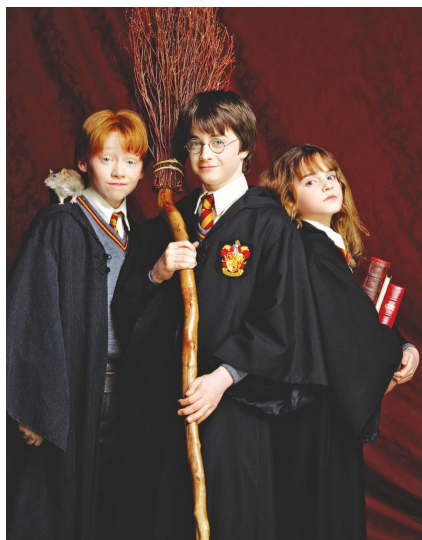



Про що «розповіла» тобі музика? Схарактеризуй кожен з творів. Пригадай, що таке програмна музика. Чому, на твою думку, художник назвав цей твір казкою? Які образи тобі уявлялися? Упізнай і назви образи літератури, втілені у скульптурі.

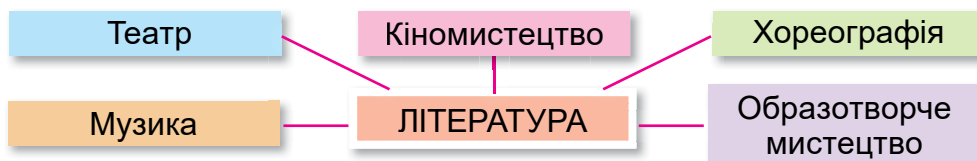




 Чи відомі тобі ці кінофільми? Досліди, за мотивами яких літературних творів їх знято. Запиши автора та назву твору літератури.




 Уяви, що література зникла з інших видів мистецтва. Поміркуймо, що може статися. Скористайся довідкою-підказкою.




Довідка: твори літератури для вистав і кіносценаріїв; текст пісні, лібрето опери, балету, мюзиклу; літературна програма музичного твору; ілюстрації книжок.

Музика й література завжди існували поруч. У цих видів мистецтва багато спільного. Наприклад, такі художні засоби, як гучність (динаміка), темп, тембр, ритм, і головне – *інтонація*. Вона буває мажорна або мінорна, запитальна чи стверджувальна, може підвищуватися або знижуватися.


 Пригадай і наведи приклади різних інтонацій (музичних, мовленнєвих). Поімпровізуй і створи музичні та мовленнєві інтонації образів: «Хмаринка-веселинка», «Хмаринка-сумовинка».



Читаючи вірш *Юлії Смаль*, відтвори інтонацією зміни настрою.

 Пісня «Щастя – це...!» (музика і вірші *Оксани Первової-Рошки*).

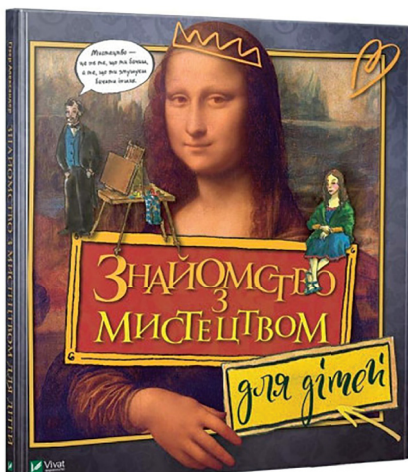


 На дозвіллі поцікався творами, де музика – головний персонаж (наприклад, казки «Музикант-чарівник» (білоруська), «Майстер Алі» (казахська), «Чонгурист» (грузинська), «Вишивальниця птахів» (грецька) тощо). Поміркуй над питанням «Друзі чи суперники музика і література?».



17. Дружнє єднання у творчій співпраці

Беручи до рук книжку, чи міркував (міркувала) ти над тим, скільки людей працювало над нею: автори, ілюстратори, редактори, коректори, друкарі і, звісно, дизайнери. Від праці дизайнерів залежить краса, зручність, емоційна виразність видання. Вони добирають хороші шрифти, гармонійні поєднання кольорів, а ще співпрацюють з художниками-ілюстраторами.



Роздивися обкладинки книжок. Яку інформацію вони містять? Яку роль, на твою думку, відіграє обкладинка в мистецтві творення книжки? Роздивися схему та обговори з друзями, як книговидання єднає митців багатьох професій.



Дизайн книги – це процес художнього оформлення книжки.



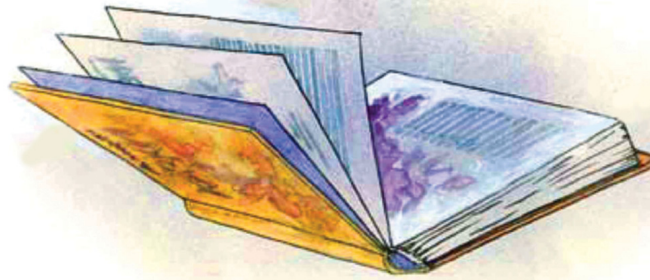
Розкажи одноліткам про свої улюблені книжки. Пригадай і поєднай назви основних складників книжки із зображенням.

обкладинка

книжковий блок

текст

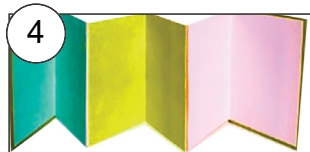
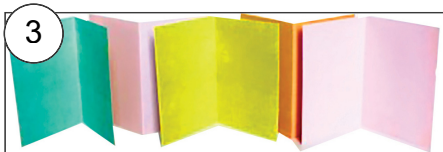
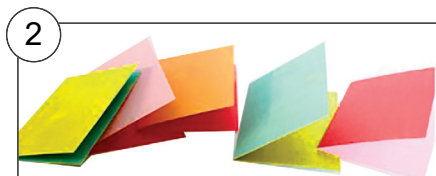
ілюстрація



Міка Лідберг. Проект «Зліт і падіння»



Спробуй себе в ролі дизайнера книги. Створи розкладну книжку. Початок розділів оформи розробленими на попередньому уроці зображеннями. Записуй у книжці мистецькі поняття, що вивчаєш.



Що потрібно знати і вміти, щоб створити книгу?



Яку роль відіграють дизайнери у створенні книги? На дозвіллі відвідай шкільну бібліотеку. Досліди з бібліотекарем, які книжки найпопулярніші серед школярів. Зверни увагу на їхні зміст та художнє оформлення.



18. Театр та архітектура

Як ти думаєш, куди запрошують нас персонажі цієї картини? Звичайно, до театру! Це – особливий вид мистецтва, місце, де показують спектаклі, звучить музика, танцюють і співають. Там можна і посміятися, і поплакати, а ще – замислитися чи здивуватися. Слово «театр» походить від грецького «театрон» – «місце для видовищ».

Театр зародився давно і відтоді дуже змінився. Тож давай ближче познайомимося з цим видом мистецтва.



Сергій Івченко. Лялькова вистава



Вистава «Бременські музиканти» (Київський академічний театр ляльок, *фрагменти*).



Які види мистецтва поєднуються в театрі? Чим, на твою думку, різняться втілення акторами театральних персонажів – Трубадура, Короля, Розбійників (мова, пісні, характер рухів, костюми тощо)? Що відбувається на картині? Які музичні інструменти ти впізнаєш? Опиши костюми. Що нагадує будівля?



Театральне мистецтво – вид мистецтва, особливістю якого є художнє відображення життя за допомогою сценічної дії акторів перед глядачами.



Театральна грамота

У *драматичному театрі* на сцену виходять актори, щоб розповісти про життя героїв, яких вони зображують. Дійовими особами *лялькового театру* є ляльки, якими керують актори-ляльководи. У *музичному театрі* сюжет розкривається мовою інструментальної музики, співу і танцю, а в *театрі пантоміми* – рухами, жестами, мімікою обличчя.



Театр

ляльковий	драматичний	музичний	пантоміми
-----------	-------------	----------	-----------



Кожна людина, що прийшла до театру, має дотримуватися певних правил поведінки. Ось деякі з них. Поміркуй, які ще існують правила поведінки в театрі – наприклад, перед початком і після вистави, у театральному буфеті тощо.

Спокійно й чемно йди по залу,
Не запізнуйсь на виставу!

Ідучи на своє місце,
До людей повернись обличчям.

Слід сидіти не базікати на виставі дітям.
І артистам не заважати, і своїм сусідам.



Гра «Скульптор і глина» (робота в парі та разом). Один(-на) учасник(-ця) – «скульптор», інший (інша) – «глина». «Скульптор» формує з «глини» певний скульптурний образ, змінюючи положення частин тіла. Учні класу відгадують задум. Хто відгадав, той стає «скульптором» та обирає собі «глину».



ЛІСОВА ШКОЛА

Музика і вірші *Михайла Ровенка*



У га-ю-роз-ма-ю, де сос-на крис-ла-та, де сос-на, де кві-ти, шко-ла лі-со-ва. Там
вчать-ся зві-ря-та, хлоп-чи-ки й дів-чат-ка, там у-чить їх муд-ра вчи-тель-ка Со-ва.



Разом з друзями і подругами оберіть ролі й відповідно до тексту інсценуйте цю пісню.



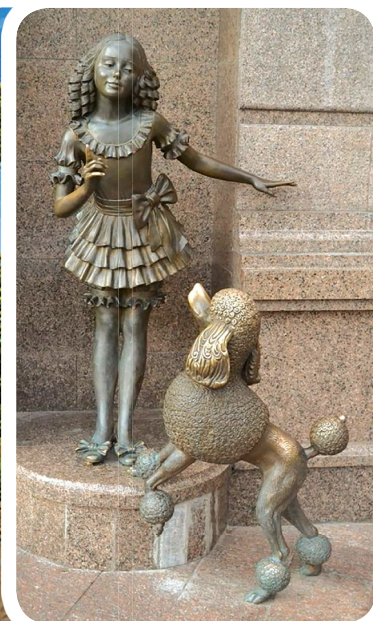
Які вистави у театрі ти відвідував (відвідувала)? Поділися своїми враженнями.



18. Театр та архітектура

Театральні постановки розігрують у спеціально призначених для цього місцях. Театральна споруда представляє мистецтво **архітектури**. Неодмінними ознаками цього виду мистецтва є краса, міцність і корисність. Саме краса робить архітектуру мистецтвом.

У світі існує багато творів архітектури незвичної форми та оздоблення. Часто це будівлі музеїв мистецтва, концертних залів або театрів.



Київський академічний театр ляльок



Музей писанки. Україна



Театр опери. Австралія



Концертний зал. США



Схарактеризуй архітектурні форми. Що або кого вони нагадують? Поміркуй і поясни чи спростуй твердження, що архітектурна будівля театру ляльок у Києві утворює гармонійний ансамбль різних видів мистецтва з довкіллям.



Архітектóра – вид мистецтва, проектування і спорудження будівель, комплексів.

Образотворча грамота


Архітектура «промовляє» мовою об'ємних форм у просторі (пропорцій, масштабу, ритму, симетрії/асиметрії, контрастів). Єдність в архітектурній композиції досягається підпорядкуванням усіх частин споруди *композиційному центру*.



Музей науки та мистецтва в Сингапурі



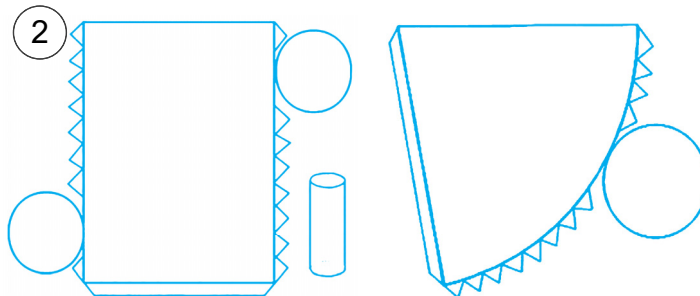
Театр опери і балету в Одесі


 Знайди в архітектурних композиціях ритмічне чергування колон, вікон. Визнач симетричну (асиметричну) будівлю. Знайди контрасти розмірів, форм, кольорів.

 *Робота у групах.* Створіть макет архітектурної будівлі дитячого театру з паперу.

Сходінками майстерності:

- Продумайте архітектурну композицію. Результати міркувань оформте в начерк.
- Визначте розміри макету та його частин: за довжиною, шириною та висотою.
- На основі розмірів виміряйте, розмітьте відстань між вікнами; вікнами і дахом; вікнами і краєм стіни та наклейте (або намалюйте) вікна. Змодельуйте об'ємні форми стін, даху; склейте деталі, об'єднайте в макет.



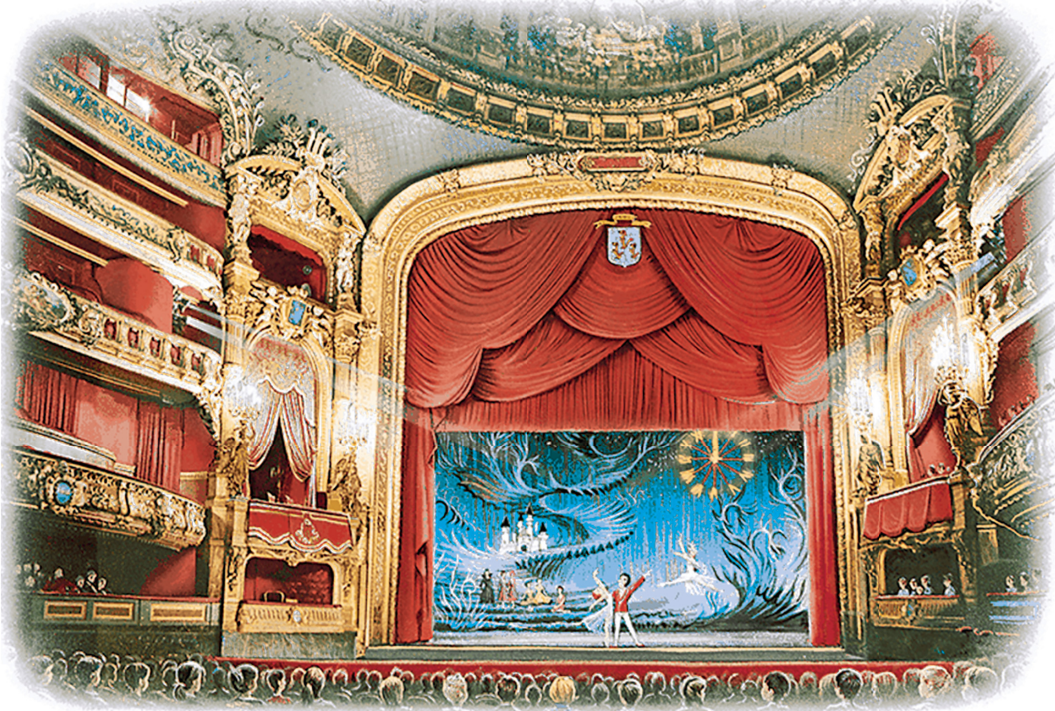
 Чи є в місцевості, де ти живеш, незвичайні або дуже красиві архітектурні споруди, чи ті, що вважаються візитівкою твого населеного пункту? На дозвіллі прочитай цікаву повість-казку Всеволода Нестайка «Дивовижні пригоди в лісовій школі».



19. Театр та архітектура



Коли глядач уперше потрапляє в театр, його зацікавлює глядацька зала. У кожному театрі вона особлива, однак є спільні риси облаштування, що сприяють зручності сприйняття театрального спектаклю. Артисти розігрують спектакль на *сцені*. Глядацька зала спланована так, щоб сцену глядачам було видно звідусіль. Перед сценою може розташовуватися оркестрова яма, де сидять музиканти симфонічного оркестру, за нею *партер* – ряди крісел для глядачів, найближчі до сцени. А потім долівка з кріслами піднімається гіркою. Це – *амфітеатр*. Над ним – *бельетаж*, а вище – яруси – *ложа* і *балкони*.



Марльє Марсель



Вистава «Бременські музиканти» (Київський академічний театр ляльок). Лялькова вистава «Музична крамничка» («Перший театр» у Львові, *фрагменти*).



Який вид театру представляють вистави? Хто виконував ролі персонажів вистав (ляльки, актори)? Чи допомагає музика сприйманню спектаклю? Поясни. Доведи або спростуй твердження, що на картинах зображено театр. Досліди облаштування глядацької зали.



Гра «Різні емоції». Обери скоромовку та опис інтонації, з якою потрібно її виконати (ніби чогось просиш, запитуєш; свариш інших; ображаєшся тощо), і представ інтонації однокласникам (однокласницям). А тепер поімпровізуй і створи відповідні музичні інтонації. Зроби висновки.

Важливо: слова скоромовки потрібно вимовляти голосно й чітко.

Летіла лелека, заклекотіла до лелеченят.

Дзижчить над житом жвавий жук, бо жовтий він вдягнув кожух.

Жовтий жук купив жилет, джемпер, джинси та жакет.

Всім подобається це куце цуценя.

Робота в парах (за бажання).

Варіант 1. Гра «Дзеркало». Станьте навпроти: хтось робить рух, а інший учень (інша учениця) – «дзеркало» – одночасно відображає цей рух.

Варіант 2. Гра «Тінь». Перший учасник ходить і робить рухи на свій вибір, другий невідступно йде за ним, ловить і повторює рухи, як тінь.



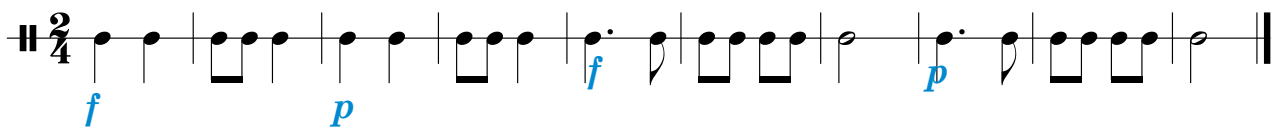
Гра «Луна» (робота в парах). Перший учасник відтворює ритм, а другий – його відлуння. Дослідіть, чи потрібні знання математики при записі музичних ритмів.

1-й учасник

2-й учасник

1-й учасник

2-й учасник



1-й учасник

2-й учасник



«Лісова школа» (музика і вірші Михайла Ровенка).



Разом інсценуйте у класі цю пісню. За бажання використайте ляльок-звірів, створених власноруч, і розіграйте мінівиставу для учнів молодших класів.



19. Театр та архітектура

Зазирнімо всередину театральної будівлі. Над її оздобленням працюють художники-дизайнери. Вони дбають, щоб *інтер'єр* театру відповідав потребам відвідувачів, наприклад дітвори. Там дітлахам має бути цікаво й весело. Стіни, стелі, двері та вікна майстерно прикрашають ліпниною, розписами, мозаїками, скульптурами тощо.



Поміркуй, інтер'єр якого театру представлено на світліні. Поясни свої міркування. Пригадай, що ти знаєш про театр ляльок. Які лялькові вистави тобі відомі?

У ляльковому театрі головні персонажі вистав – ляльки. Вони можуть бути *горішніми* (1) – ними актори керують над ширмою, *маріонетками* або *нижніми* (2) – за допомогою ниток або дроту. Є театри, де актори виходять на сцену разом з ляльками величиною з людину, або театри з акторами, перевдягненими в ляльок (3).



Інтер'єр – архітектурно й художньо оздоблена внутрішня частина будівлі.



Створи в групі з однолітками ляльки: їжачка Колька Колючки, зайчика Кося Вуханя, вовчяти Вовчика, лисеняти Рудика та ін. (картон, фломастери, клей тощо) за повістю-казкою Всеволода Нестайка «Дивовижні пригоди в лісовій школі», щоб розіграти виставу для учнів початкової школи.

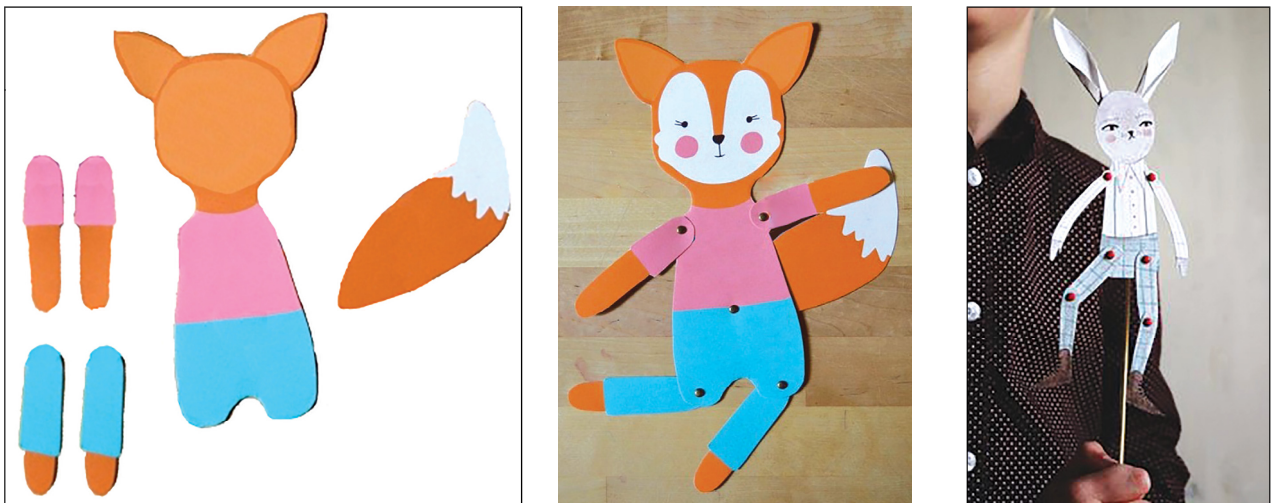
Сходінками майстерності:

- Пригадай сюжет літературного твору. Уяви персонажа-ляльку. Визнач фігури та їх розмір.
- Виконай ескіз олівцем. Продумай та обери для передачі характеру відповідні засоби виразності (графічні чи живописні). Розфарбуй, додай деталі.
- Виріж ножицями. За допомогою липкої стрічки прикріпи зі зворотного боку палочку для тримання.

Варіант 1



Варіант 2



Розкажи, які види мистецтва об'єднуються в будівлі театру. Доведи це на прикладі театральної споруди. Чи хотілось би тобі працювати актором-ляльководом? Чому? Про що розкажеш удома?



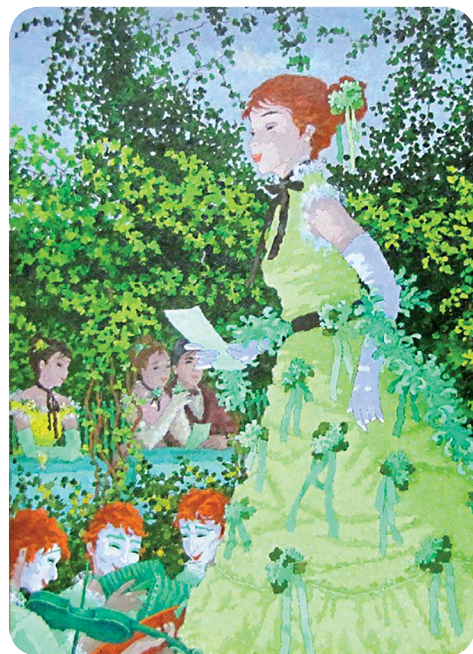
20. Мистецтво перевтілень і дизайн

Театр – вид мистецтва, що має свою особливу мову. Пам’ятаєш: музика «промовляє» до нас мовою звуків, живопис – мовою кольорів, графіка – лініями й плямами, а скульптура – формами і фактурами.


Театр – це мистецтво перевтілення, акторської гри. Тому найголовніше в театрі – це актори, які своєю майстерністю занурюють глядачів у сюжет спектаклю та переживання його персонажів.




Поль Сорлен Ян Денарі.
Театр чудес




Сузанна Айзендик.
Виступ просто неба

 Про що «розповіли» художники на картинах? Чи «звучить» з картин музика? Як ти гадаєш, яких персонажів – веселих, сумних, ліричних, героїчних тощо – утілюють ці актори? Поясни.

А тепер занурмося у світ казок Івана Франка. Одним із яскравих персонажів у них є Лис Микита – розсудливий, хитрий, сміливий, схильний поглузувати з недоброзичливців.

 Іван Франко. Вистава для дітей «Лис Микита» («Перший театр» у Львові, фрагмент).



 Яким представлено Лиса Микиту? Як актору вдається передати його хитру, винахідливу вдачу (манера говорити, міміка, жести...)? Як ти гадаєш, чи справедливо він учинив з Ведмедем? Поміркуй і познач, до якого виду театру належить ця вистава. Поясни свій вибір.

ляльковий

музичний

драматичний



Театральна грамота

Під час перевтілення актору потрібно майстерно володіти *сценічною мовою*. Вона відрізняється від звичайної побутової. Щоб глядач почув і зрозумів актора, його мова має бути інтонаційно виразною, звучною, з чіткою та ясною вимовою (дикцією).



Перевтіться в Лиса Микиту й вислови цю фразу з різними інтонаціями: *гучно й гордовито; хитро й крадькома; здивовано; зі злістю*. Або запропонуй іншу.

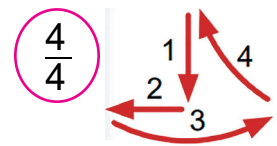
*Я – Лис Микита, дуже хитрий,
Вигадливий і дуже спритний.*



М/ф «Лис Микита». Пісня мисливців.



Схарактеризуй ритм і динаміку пісні Мисливців. Уяви себе диригентом, виконуй під музику диригентські рухи в розмірі 4/4.



МЕЛОДІЯ ДОБРА

Музика і вірші *Наталії Май*

Ско-тить-ся зір-ка на не-бо-схи-лі. В тра-вах ви-со-ких во-на за-блу-ка__є.

В сер-ці оз-веть-ся клю-чем жу-рав-ли-ним див-на ме-ло-ді-я рід-но-го кра-ю.

Приспів

І ле-тить по сві-ту лю-дям всім на ра-дість ця ме-ло-ді-я доб-ра!
Від-чи-най-те вік-на, від-чи-най-те две-рі, ста-ть доб-рі-ши-ми по-ра!

Сходинками майстерності:

- Перед розучуванням пісні досліди й виконай ритм мелодії; опрацюй складні для співу фрагменти. Виконуй пісню весело, легко.



Поміркуй над текстом пісні. Обговори разом із друзями одне із прислів'їв. Зробіть висновок.

Все добре переймай,
а зла уникай.

Добра бажаєш,
добро і роби.



20. Мистецтво перевтілень і дизайн



реквізит і бутафорію, світлове, звукове оформлення, образи персонажів вистави (костюми, грим).



Сцена з вистави «Лис Микита» (Львівський академічний обласний музично-драматичний театр ім. Юрія Дрогобича)



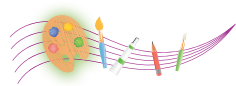
Вистава «Лис Микита» (фрагмент).



Схарактеризуй грим, костюми акторів. Як оформлення сценічного простору допомагає зануритися в сюжет вистави: які декорації, освітлення тощо? Досліди, про що можна дізнатися з театральної афіші. Про які театральні професії вона інформує?



Сценографія – мистецтво створення образу вистави за допомогою декорацій, костюмів, гриму, освітлення.



Образотворча грамота

Важливо пам'ятати, що предмети, що розміщені ближче до нас, розташовуються на першому (передньому) плані й частково загороджують предмети другого (середнього) та третього (дальнього) планів. Усі зображення першого плану детальніше промальовують на відміну від предметів, розташованих на інших планах.



Визнач і схарактеризуй плани картини *Ольги Кваші*.



Робота у групах. Уяви себе художником-дизайнером і разом з дітьми твого класу створи декорації, живописний задник сцени та елементи костюма Лиса Микити для театральної вистави. Деталі 2–4 наклеї на основу.



Поміркуй, що важливіше в постановці спектаклю – акторська гра чи оформлення сценічного простору.

21. Мистецтво перетвілень і дизайн

...У глядацькій залі гасне світло. До диригентського пульта підходить диригент. Одна мить – і тишу порушують чарівні звуки оркестру. Починається вистава, у якій органічно поєднано драматичну дію, спів, танець, симфонічну музику, живопис... Це – опера.

Сьогодні ми знову зустрінемося з нашим знайомим Лисом Микитою, але вже на оперній сцені. Дізнаємося про особливості «мови» цього виду театру.



Іван Небесний. Опера «Лис Микита» (фрагменти).



Порівняй, як спілкуються персонажі в драматичному і музичному театрі – опері. Який характер музики Лиса та Ведмедя? Пригадай відомі тобі співацькі голоси. Які з них низькі, а які – високі? Поміркуй, чи відповідають тембри співацьких голосів цим персонажам. опиши інтер'єр театру.

Сопрано

Контральто

Баритон

Альт

Тенор

Бас



Опера – музично-драматична вистава, у якій сценічна дія органічно розкривається через вокальну та інструментальну музику.



Театральна грамота

У процесі перетворення актору потрібно майстерно рухатися на сцені. *Сценічний рух* має свої особливості. Утілюючи роль, актор передає характерні для цього персонажа рухи, жести, міміку тощо. І найголовніше – ці рухи мають бути натуральними і природними для цієї ролі (до прикладу, тремтлячі руки, часті нервові кроки або підскакування чи шкутильгання тощо).



Інсценізація. Розучіть пісеньки лісових мешканців, дотримуючись вказівок у нотному записі. Обери роль. Виконай пісню, створюючи образ обраного персонажа (темп, характер виконання, рухи). Презентуйте свої творчі досягнення.

Повільно, важко



Я кремезний і кош-ла-тий, буркот-ливий, вайлу-ва-тий. О-дягнув-ся в ко-жу-ши-ну і шу-ка-ю мед, ма-ли-ну.

Грізно, злісно



Я ли-хо-дій і за-бі-я-ка, хоч ду-же схо-жий на со-ба-ку. З'яв-ля-юсь я і ліс за-мовк... Бо я-ли-хий і лю-тий вовк.

Боязливо, виявляючи страх



Я ву-хас-тий ваш дру-жок. В ме-не сі-рий ко-жу-шок. Ку-ций хвос-тик, дов-гий вус. Я у-сіх, у-сіх бо-юсь.



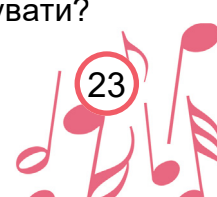
Придумай мелодію до пісеньки Лиса Микити: *Я – Лис Микита, дуже хитрий, вигадливий і дуже спритний.*



«Мелодія добра» (музика і вірші *Наталії Май*).



Поміркуй, чи потрібно співакам берегти свій голос. Дізнайся в інтернеті про правила гігієни голосу. У яких життєвих ситуаціях їх доцільно застосовувати?



21. Мистецтво перевтілень і дизайн



Історії починають оживати на сцені театру тоді, коли гра акторів доповнюється сценічним обладнанням, сучасними технологіями 3D-проекції та освітлення, виразними декораціями, яскравими костюмами акторів. Усе це створює зоровий образ вистави, допомагає глядачу зрозуміти й глибше відчувати її зміст.



Сценографія та костюми персонажів опери «Лис Микита»



Іван Небесний. Опера «Лис Микита» (фрагмент).



Схарактеризуй дизайн костюмів, маски, грим виконавців та сценографію опери «Лис Микита» Івана Небесного.

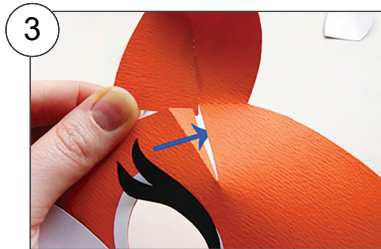




Варіант 1. Виготови з цупкого кольорового паперу об'ємну маску Лиса Микити для шкільної театральної вистави.

Сходишками майстерності:

- За допомогою мірної стрічки виміряй відстані від скроні до скроні, між очима. Враховуючи дані знятих мірок, намалюй контури маски на зворотному боці цупкого паперу. Далі окремо виріж вуха, вуса та ніс, зігни частини за пунктирною лінією і приклей.
- Розріж шаблон у місці скронь, загни маленький трикутник. Склеї краї розрізів. Виріж отвори для очей. Декоруй маску. З обох її боків приклей (прикріпи) стрічку.



Варіант 2. Роздивись зразки театральних гримів. Придумай і намалюй ескіз свого бачення гриму лиса/лисиці.

Увага! У разі застосування фарб для обличчя і тіла (грим, аквагрим, пастелі для гриму) з допомогою дорослих переконайся, що вони сертифіковані, ознайомся з інструкцією, описом складу. Гуаш, акварель, акрил тощо шкідливі для дитячої шкіри, тому ними не гримують.



Доведи або спростуй, що професія художника, дизайнера важлива в театральному мистецтві. Як створюється зоровий образ вистави? Перед користуванням фарбами для гриму досліди на їх упаковці інформацію про дозвіл їх використання для дітей.



22. Мистецтво перевтілень і дизайн

У кожного з нас є улюблені казки... Митці також їх люблять. І деякі казкові сюжети настільки захопливі, що мандрують різними видами мистецтва й навіть сучасними комп'ютерними іграми.

Наприклад, ця історія, яка відбувалася у давнину, а можливо, і зовсім недавно, у далекому казковому королівстві – чи поряд з нами... Здогадуєшся, про яку казку йдеться?



Попелюшка завітала й на сцену музичного театру – в оперу. Отже, героїні казки – Мачуха з доньками та Попелюшка – дізнаються про бал у королівському палаці...



Жуль Массне. Опера «Сандрильйон» («Попелюшка») (фрагменти).



Якими постають в опері Мачуха, її доньки та Попелюшка? Схарактеризуй музику, спів, гру акторок-співачок, їхні костюми.

Поміркуй, чому цей сюжет популярний у різних видах мистецтва багато-багато років.

Як створюється оперний спектакль? Проаналізуй, чи правильно це показано на схемі. Постав правильну, на твою думку, нумерацію.

співачи

лібрето

диригент

композитор

симфонічний оркестр

хормейстер

режисер



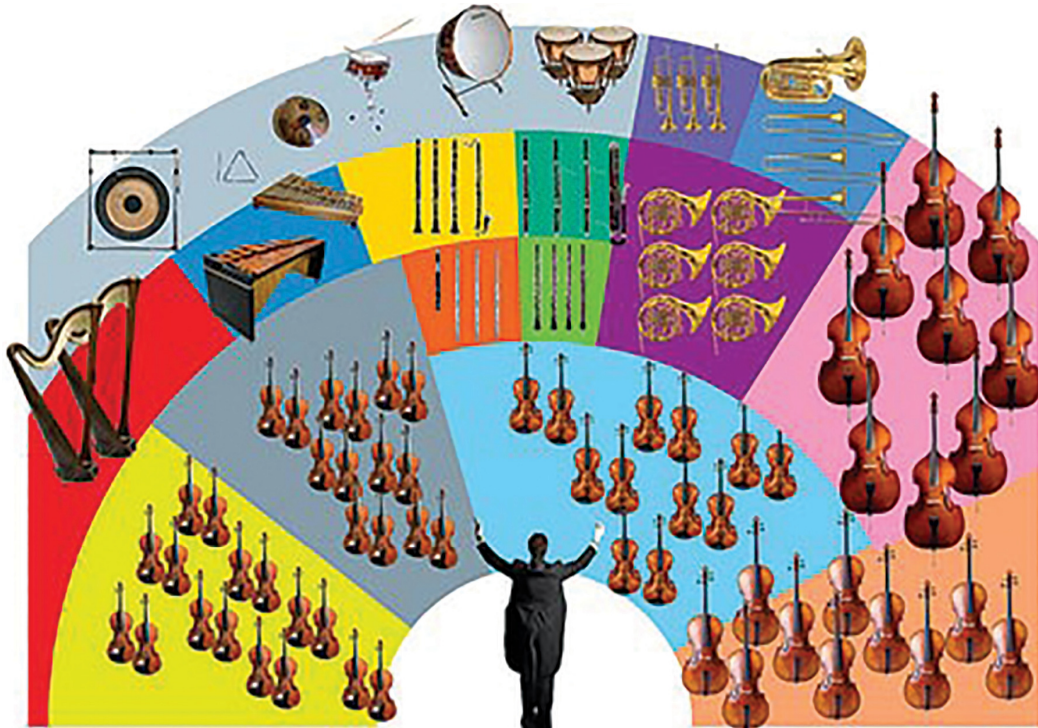
Театральна грамота

В оперній виставі всі діючі особи співають соло – арії, речитативи – або об'єднуються в ансамблі та хори.

Оперна вистава супроводжується грою оркестру. Він відкриває оперу увертюрою (інструментальний вступ), створює яскраві інструментальні епізоди, допомагає розкривати характери й почуття героїв.



Пригадай і назви інструменти, які входять до складу симфонічного оркестру.



ЛІТАК

Музика і вірші *Діани Пташинської*



Приспів



Поцікався в інтернеті ціною квитків на театральні вистави. Поміркуй, що впливає на формування ціни квитка.



22. Мистецтво перевтілень і дизайн



Витончена, гламурна та загадкова професія дизайнер одягу. Ці фахівці є одночасно і художниками, і проєктувальниками, і винахідниками. Вони задумують, утілюють і пристосовують різноманітні моделі й деталі одягу та аксесуари до нашого повсякденного життя. Тому недарма їхня праця є затребуваною серед дизайнерських спеціалізацій. У театрі фахівці цієї професії також дуже важливі. Костюм має

розкривати характер персонажа та передавати особливості одягу часу, країни відповідно до сюжету театральної вистави.



Жуль Массне. Опера «Сандрильйон» («Попелюшка») (фрагмент).

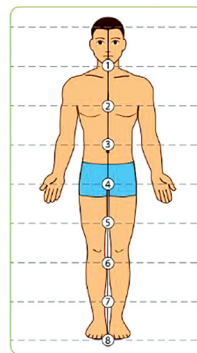
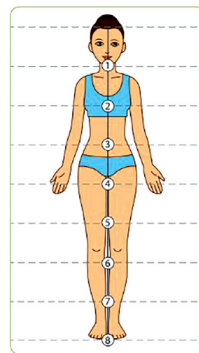


Схарактеризуй костюми персонажів опери. Чи вдалося дизайнерам відтворити епоху, характери й соціальне становище персонажів? Чи не нагадує тобі це зібрання сучасну тематично-кольорову вечірку? Поясни.

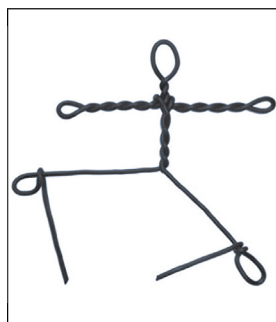
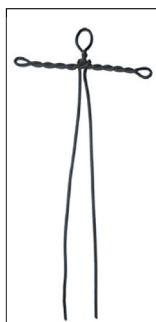


Образотворча грамота

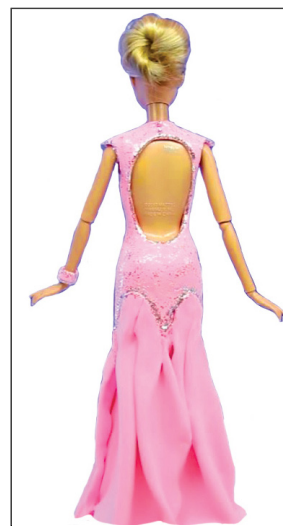
Створюючи зображення фігури людини, пам'ятай про пропорції – співвідношення розмірів окремих частин тіла. Одна половина постаті – це голова і тулуб, друга половина – ноги. Довжина руки дорівнює трьом розмірам голови. Опущена рука доходить до половини стегна. Довжина кисті руки дорівнює розміру обличчя, довжина стопи – висоті голови.



Вправа. Повправляйся у відтворенні пропорцій, формуючи фігурку людини з м'якого дроту.



Уяви себе дизайнером-модельєром. Створи одяг для ляльок (*пластичні матеріали*).




На дозвіллі за бажання створи динамічні фігурки, нанизуючи на основу з м'якого дроту матеріали, що були у вжитку (гудзики, намистини, кришечки, частини соломинки для коктейлю тощо).





23. Мистецтво перевтілень і дизайн


Цікаво, навіщо люди танцюють? Чи можеш ти відразу відповісти на це питання? Мабуть, ще у давні часи танець виник як спосіб виразити себе. Мистецтво танцювати – **хореографія** – це тісна взаємодія музики й мистецтва руху. Особливий вид музичного театру – *балет*. У його спектаклях танцівники під музику «розповідають» сюжет досконалими й витонченими рухами, жестами, мімікою, танцем.

 Що відбувається на картині? Обери одну з персонажок твору, опиши її (разом з другом/подругою придумайте діалог).




Едгар Дега. Балетна школа

А ми пориньмо в атмосферу балетної вистави. А на сцені – герої казки про Попелюшку.

 *Сергій Прокоф'єв*. Балет «Попелюшка». I акт. Танець з мітлою; Па-де-шаль. II акт. Вальс. Північ.



 Якими постають у балеті Попелюшка, Мачуха та її доньки? Опиши рухи, міміку, жести виконавиць. Порівняй образи героїнь казки в балеті та опері. Схарактеризуй музику сцени Попелюшки і Принца. Які емоції вона виражала?

спокій

тривога

радість

сум

страх



Хореографія – постановка танцю, танцювальне мистецтво.



Хореографічна грамота

Балетний спектакль складається з дій, актів. Вони об'єднують танцювальні номери (сольні, парні та колективні танці персонажів спектаклю), які розкривають його сюжет.

Ад'жіо – лірична центральна частина балету, яку виконують головні персонажі.

Варіації – сольні танці героїв балету.

Па-де-де – дует головних героїв балету.

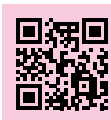
Кордебалет – велика група танцівників.



Придумай різні мелодії до цього вірша – ніжну і наспівну; легку й танцювальну.
Носок дерев'яний і шовковий бант. А знаєш, як звуть черевик цей? Пуант.



«Літак» (музика і вірші *Діани Пташинської*).

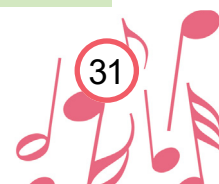


Робота в групах. Уяви себе актором (актрисою) театру пантоміми. Створи на вибір театральну мініатюру: «Попелюшка і сестри», «Попелюшка і Принц», «Попелюшка і Фея». Це можна робити під музику або ритмічний супровід. Будь переконливим (переконливою), щоб однокласники впізнали, кого ти зображуєш.



Чому, на твою думку, балет називають способом перетворювати звичайні рухи у витончене мистецтво?

На дозвіллі переглянь балетний спектакль «Попелюшка» *Сергія Прокоф'єва*.



23. Мистецтво перевтілень і дизайн



Створення сценічного костюма, особливо костюма танцівника чи танцівниці – складна та особлива діяльність. Костюм має бути зручним для виконання танцювальних рухів – стрибків, підтримок тощо. Він має рівноцінно сприйматися глядачами і з партеру, і з третього ярусу. Також сучасні дизайнери намагаються створити ексклюзивний образ персонажа, щоб він відрізнявся від інших виконавців цієї самої ролі.



Порівняй костюм Попелюшки в різних балетних постановках (с. 31, 32). Зроби висновки.

Досліди за ескізами *П'єра Вільямса* особливості костюмів персонажів балету «Попелюшка», які він створив понад 100 років тому. Вислови міркування, як і чому змінилися костюми сучасних акторів – танцівників балету.

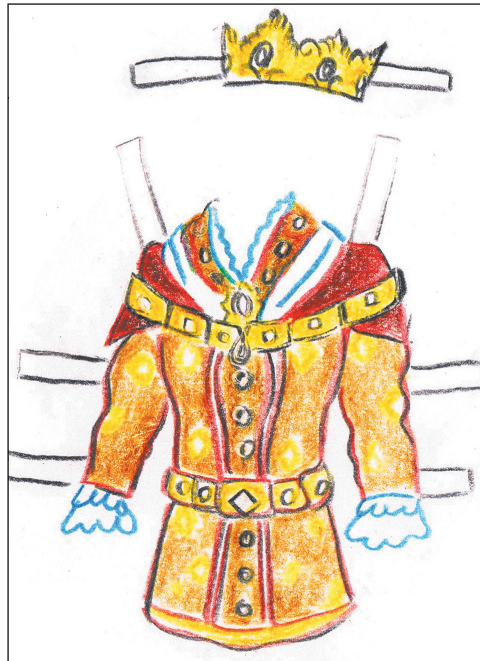
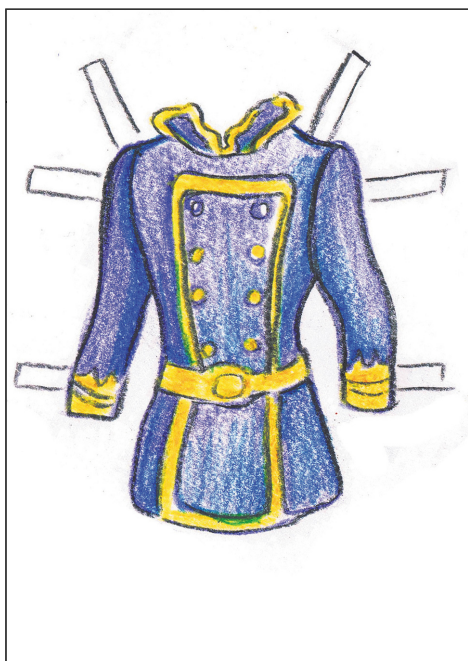
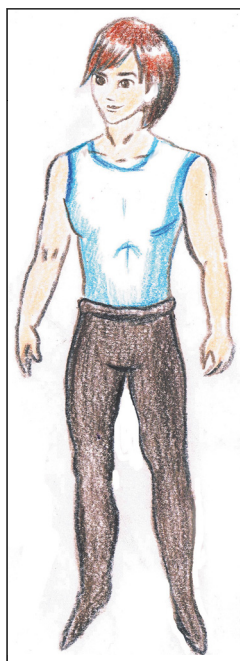
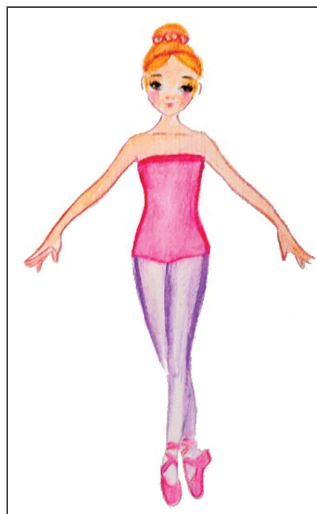




Створи паперовий костюм одного з персонажів балету С. Прокоф'єва «Попелюшка» (*олівці*). Для створення костюмів Попелюшки чи Принца застосуй наближені кольори, Мачухи та її дочок – контрастні.

Сходінками майстерності:

- Пригадай пропорції фігури людини. Враховуй їх під час створення паперового одягу.
- Добери кольорову гаму, яка відповідає настроям музики, характеру персонажа.



Уяви себе міністром культури. Поміркуй, що потрібно робити, щоб опера й балет стали популярними. Що ти розповіси про театральне мистецтво своїм рідним і знайомим?



24. Народні й хореографічні візерунки

Бадьорість, гарний настрій і просто задоволення дарує танцювальне мистецтво. Танці різняться, та об'єднує їх бажання людини ритмічно рухатися під власний ритмічний супровід чи спів або інструментальну музику, відтворюючи багатий світ емоцій і почуттів.



Наталія Папірна. Танок



Олена Степіна



Що «розповіли» картини про танці та танцівниць? Опиши характер, особливості рухів та костюмів. Вислови припущення, танці яких народів зображено. Поясни. Пригадай і назви батьківщину цих народних танців:

гопак

молдовеняска

чардаш

лезгінка

болеро

козачок

Нині в багатьох країнах світу популярні фольклорні заходи – концерти, театралізовані шоу-програми. Їх представляють або на сцені, або просто неба у відповідному просторі.



Українська народна пісня «Од Києва до Лубен» (фолк-гурт «Зозуленька»). Грузинський танець «Рачулі». Кримськотатарський танець (ансамбль «Хайтарма»).




Які історії «розповіли» тобі виконавці? Завдяки чому тобі вдалося це зрозуміти (рухи, жести, міміка, реквізит)?



Хореографічна грамота

Для створення цілісного художнього образу, максимального вираження почуттів танцівникам важливо ретельно вивчити основні рухи, пози та малюнок танцю (розміщення танцівників у просторі), а також вправно використовувати міміку обличчя, жести, пантоміму, імітації дій. Усе це разом – *художня мова танцю*.

 **Вправа «Імпровізації»** (на вибір).

Варіант 1. Відобрази мімікою і жестами одну з емоцій.

- радість
- сум
- байдужість
- здивування
- сонливість

Варіант 2. Уяви та зімітуй дії рухами.

- хвилі
- крила
- схопити-кинути
- кігті
- підкрадання
- свічка в руках



У ВИШНЕВОМУ САДОЧКУ

Музика *Василя Верховинця*, вірші *Леоніда Глібова*




У виш-не-во - му са-доч-ку під вер-бо-ю в хо-ло-доч-ку, щоб ли-хо прог-нать. Гей!

Щоб ли-хо прог-нать. Щоб у-сіх роз - ве-се-ли-ти, за-хо-ди-лись на-ші кві-ти

грать і тан - цю - вать. Гей! — Грать і тан - цю - вать.



Розглянь схеми виконання цієї пісні-танку на сцені. Які форми вони нагадують? Разом з однокласниками та однокласницями інсценуйте цю пісню.

- 1


- 2


- 3


- 4





Поміркуй над прислів'ями: *«Яка пташка, така й пісня»*, *«Всяка пташка свої пісні співає»*. Як ці думки можна використати щодо народних танців?




24. Народні й хореографічні візерунки


Життєдайним джерелом для сучасних художників і дизайнерів є декоративно-ужиткове мистецтво різних народів світу. У кожного народу воно особливе. Можливо, тому з-поміж розмаїття світових зразків народної творчості ми можемо виокремити, наприклад, українське декоративно-ужиткове мистецтво. Воно вражає багатством форм, гармонійними кольоровими поєднаннями, довершеними техніками виконання, унікальною стилізацією. Воно спонукає бережно ставитися до свого здоров'я та довкілля, демонструючи широкі можливості використання виробів з природних екологічно чистих матеріалів.




1 – Українська писанка, 2 – африканська тарілка, 3 – турецький посуд,
4 – персидський килим, 5 – українська кераміка

 Досліди особливості оздоблення виробів орнаментами: мотиви, кольори, розміщення та форми декору. Пригадай і розкажи, що тобі відомо про види орнаментів: рослинний, геометричний, тваринний. Де ти їх бачиш у своєму житті? Разом з дітьми твого класу обговоріть, чим особливі види народної творчості:


витинання вишивка розписи ткацтво килимарство гончарство ковальство

 **Декоративно-ужиткове мистецтво** – мистецтво виготовлення, а також художнього оформлення виробів побутового призначення.

У створенні декоративного оздоблення певної речі велику роль відіграє правильне розміщення елементів декору на відповідній формі – *композиція зображення*.

 Зверни увагу, як розміщено зображення з урахуванням форми одягу; чи враховано його загальну форму і розміри. Як поєднано кольори? У якій композиції відтворено рух?




 Виконай розпис футболки (сумки), експериментуючи з лініями та штрихами (воскові олівці).

Сходінками майстерності:

- Закріпи річ на картоні. Продумай композицію та її розміщення.
- Починай з лінії обрису та світлих кольорів, додай яскравих відтінків. Пам'ятай: штрихи наносимо по формі зображення. Наостанок доповни цікавими деталями.



! За бажання (обов'язково з допомогою дорослих) зафіксуй розпис праскою: не виймаючи картону, накрій малюнок папером для випічки та пропрасуй. Дотримуйся правил безпечного поводження з праскою.

 Ці експерименти з восковими олівцями ти можеш повторити для декорування тканини у вільний час разом з дорослими. Зверни увагу на етикетку художніх матеріалів. Бажано, щоб на ній були розміщені знаки, які підтверджують якість та натуральність їхніх складників. Дізнайся в мережі, яку інформацію зашифровано в цих знаках.



25. Народні й хореографічні візерунки



А чи любиш ти танцювати і рухатися під музику? Завдяки танцю ми виражаємо свої емоції, підтримуємо фізичний стан і просто отримуємо задоволення. А ще – наслідуємо, зображуємо, малюємо рухами різні образи.

Багато сучасних і популярних сьогодні танців сягають корінням саме народного мистецтва. Такими є більшість бальних танців – вальс, самба, пасодобль, ча-ча-ча, або степ (чечітка).



Riverdance (ірландське шоу *Майка Флетлі*). *Рафаель Кельн* та *Анна Льоренте*. Болеро.



Які емоції втілено у цих танцях? Їх родовід іде від ірландського та іспанського мистецтва. Які образи створили танцівники й танцівниці? Які засоби виразовості графіки, живопису і скульптури застосували художники й художниці для передачі руху та характеру танців?



Деметр Чипарус.
Статуетки танцівників



Сучасна хореографія «говорить» мовою класичного танцю (балету), сучасного танцю, хіп-хопу, брейк-дансу, народного танцю. Хореографія потрібна для постановки виступів у деяких видах спорту, наприклад художній гімнастиці, фігурному катанні чи синхронному плаванні, створення **флешмобів** тощо.



Kris Kross. Назад у майбутнє.



Яку історію «розповіли» тобі учасники та учасниці танцювального колективу?



Наталія Валевська «Мир над Україною».



Виконуй разом з учасниками флешмобу танцювальні рухи. За бажання організуйте у класі власний флешмоб на улюблену музичну композицію.



Флешмоб до Дня вишиванки



Флешмоб – це спланована акція, часто мистецького спрямування, розрахована на масове виконання, яка несподівано для оточення проводиться в заздалегідь обумовленому місці.



Пригадай мультфільми чи кінофільми, де герої танцюють. На дозвіллі більше рухайся, підтримуй своє здоров'я.



25. Народні й хореографічні візерунки



У давнину діти тішилися свищиками, мотанками, істівними забавками, візочками, кониками з вершниками, баранцями, дзиґами... І у наш час традиції творення іграшок майстрами та умільцями радують нас, як для розваги, так і для прикрашання нашого житла. Вони створені з натуральних екологічно чистих матеріалів, що важливо для дитячого здоров'я.



Що «розповіли» тобі форми, кольори, візерунки народних іграшок та сучасних екоіграшок? Схарактеризуй їх. Вислови припущення, з яких матеріалів вони створені (сир, глина, нитки, тканина, дерево тощо).




Сучасні екоіграшки



Подивись відео та дізнайся, як твориться глиняний коник від *Михайла Діденка*.




 Досліди й розкажи, як здобутки та ідеї народних майстрів утілюються в сучасних іграшках.




 Зліпи з повітряного пластиліну магнітик на холодильник (1) чи брелок (2).

Пам'ятай: повітряний пластилін швидко твердне на відкритому повітрі. Тому попередньо його не розминай і ліпи швидко. Для склеювання деталей зможуй місця стиків. Великі елементи фігур бажано фіксувати, наприклад зубочистками.



 Яку користь для дитини мають народні іграшки з природних матеріалів? Обговоріть у класі. Поцікався у своїх бабусь і дідусів, якими іграшками вони гралися в дитинстві.

 У вільний час знайди в інтернеті інформацію про народні іграшки інших країн. Порівняй їх з українськими народними іграшками.

26. Мистецтво через об'єктив камери



Чи спадало тобі на думку, скільки часу ми проводимо біля телевізора або комп'ютера? Мабуть, ми вже не уявляємо свого існування без них. Через екрани гаджетів ми «поринаємо» в різні куточки світу, дізнаємося про події, уболіваємо за спортсменів або насолоджуємося мистецтвом, віртуально відвідуючи музей, театр чи концерт улюблених виконавців. Усе це – завдяки **телебаченню** (інтернет-телебаченню), яке відтворює світ через екрани.



Онлайн-трансляція концерту до Дня Незалежності України 24 серпня 2021 року.



Чи відчуваєш ти під час перегляду відео власну присутність на концерті? Поясни. Які можливості є у телебачення? Про які телепрограми повідомляють тобі ці зображення? Що тобі найбільше подобається на телебаченні? Поясни свої вподобання.



Руханка «Ми – молодь України».



Придумай та виконай рухи до пісні.

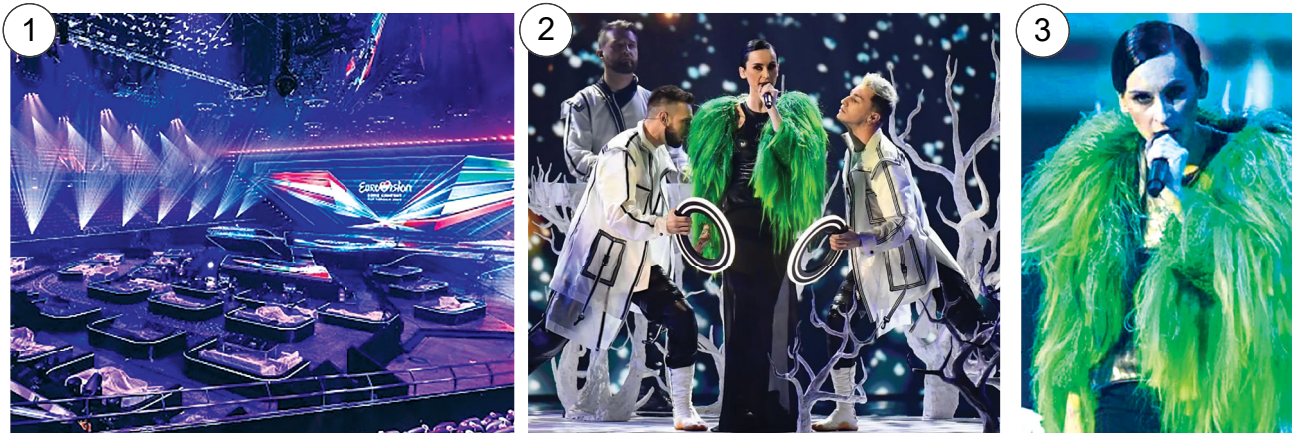


Телебачення – виробництво аудіовізуальних програм та передач і трансляція їх у реальному часі чи в записі; засіб масової інформації.



Завдяки можливостям телебачення ми можемо спостерігати за дійством здалеку, зблизька. Це відбувається завдяки зйомці різних планів.

Загальний (дальній) план (1) – зйомка здалеку (панорамні пейзажі чи натовп людей тощо). Середній план (2) – зйомка невеликих за розмірами зображень. Крупний план (3) – зйомка деталей.



Варіант 1. Створи засобами пантоміми етюди-імпровізації: «Ведучий теленовин», «Спортивний коментатор», «Диск-жокей», «Репортаж з місця подій», «Захоплений телеглядач».

Варіант 2 (робота в парах). Уявіть, що ви готуєте інтерв'ю з улюбленим співаком (співачкою), спортсменом (спортсменкою), бабусею (дідусем), однокласником (однокласницею) тощо. Продумайте запитання.



КРОК ДО ЗІРОК

Музика і слова Михайла Поплавського



Щас-ли - ві ді - ти жи - вуть в Ук - ра - ї - ні,
 За - па - м'я - тай - те цю піс - ню від - ни - ні

ус - міш - ки на - ші як пти - ці стрім - кі,
 на Ук - ра - ї - ні всі ді - ти - зір - ки!


Досліди, скільки часу впродовж дня ти приділяєш перегляду телепрограм. У вільний час за бажання спробуй фільмувати через камеру телефона різні плани зйомки. Переглянь музичний кінофільм «Дронині мандрони».



26. Мистецтво через об'єktiv камери

З перших днів життя тебе супроводжує **фотомистецтво**. Воно ілюструє новинні стрічки, використовується в постерах, красується на стінах, зберігається в сімейних альбомах... Завдяки вибору певної миті зйомки можна передати своєрідність явища природи, неповторність події, людини. Подивись, з якою щирістю і відвертістю спонтанні фотографії «розповідають» справжні історії.



 Які емоції викликають у тебе ці фотографії? Що «повідомляють» про час і місце фотозйомки? Які теми вони висвітлюють? До яких роздумів спонукають? Визнач на кожній світлині акцент та зверни увагу на його розташування стосовно центру.

Виразальні засоби фотомистецтва

композиція

ракурс

світлотінь

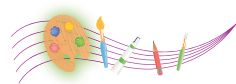
колір

Для фотографа важливо вміти спостерігати, вибрати правильний **ракурс**, врахувати умови освітлення, відчути гармонію композиції: розташувати акценти, а також співвіднести об'єми, освітлені й тіньові частини, кольори.



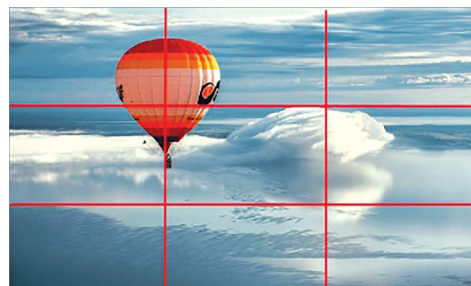
Фотомистецтво – це створення технічними засобами зорового образу; фотографування.


Ракурс зйомки – зображення об'єкта з різних точок зору.




Образотворча грамота

У процесі фотографування потрібно уникати зайвих речей у кадрі. Слід використовувати допоміжну структурну сітку: розміщувати всі важливі елементи композиції вздовж ліній, а найголовніше – на місці їх перетину.




 **Вправа.** Створи кілька фотографій інструментів (музичних або художніх) з різних ракурсів зйомки (або з різним освітленням).



 **Робота у групах.** Фотокрос «Школа в об'єктиві» Створіть на швидкість цікаві та якісні фото. За спільно визначеними критеріями відберіть фотороботи для розміщення на сайті школи.




 Що відрізняє фотомистецтво від інших мистецтв? Що повинен уміти і знати фотохудожник, щоб створювати майстерні фото?

27. Мистецтво через об'єktiv камери





Сучасний телепростір спрямований на різних глядачів – малечу, підлітків, дорослих, їхні потреби та смаки. Завдяки телепрограмам телебачення інформує, примушує глядача замислитися чи зацікавитися якоюсь темою або проблемою чи привертає увагу до чогось через рекламу. Крім транслявання реальних подій і явищ на телебаченні створюють багато телепро-

грам (ток-шоу, шоу-видовища, реаліті-шоу тощо), зокрема мистецького спрямування.


 Які телепроекти подобаються тобі і твоїй родині? Наведи приклади і поясни свої вподобання. Яка музика їх супроводжує?



 Поміркуй і наведи приклади інформаційних навчальних/просвітницьких, розважальних телепрограм на сучасному телебаченні.

 Музичний кінофільм «Дронині мандрони» (фрагменти).



 З яким видом декоративно-ужиткового мистецтва познайомилися герої фільму? Які ознаки музичного фільму? Поміркуй, які якості підлітків допомогли їм перемогти в конкурсі.



Кожен телепроект створює велика група фахівців, які забезпечують технічну та художню складову. Щоб телепрограма мала власне «обличчя», вони розробляють сценарій, дизайн студії та образи ведучих, продумують освітлення, пишуть тексти, музичне оформлення тощо.



Проект студії



Кадр з ефіру



Поміркуй, що мають передбачити фахівці, розробляючи новий телепроект. Люди яких мистецьких професій, відомих тобі, можуть бути задіяні в його підготовці?



Крок до зірок (музика і слова *Михайла Поплавського*).



Придумайте рухи та музичний супровід до пісні.



Проект «Готуємо телепрограму» (інформаційну, пізнавальну, розважальну) (*робота в групах*). Орієнтовні теми: «Події тижня», «Еврика», «Диво калинове», «Відгадай мелодію», «Вечірня колисанка», «Новини спорту», «Погода на завтра», «Світ тварин».

Для створення телепрограми організуйте робочі групи, в яких має бути «режисер», «фото/відеореporterи», «літературний редактор», «художники», «музичний редактор» тощо. Завдання для груп: обрати тему, ведучого програми, створити ескіз графічної заставки, написати текст ведучого і підготувати його виступ, дібрати музичне тло передачі, створити презентацію з відзнятих фото і відеоматеріалів. Презентувати результати проєкту.



Телереклама з'являється на екрані досить часто. А найбільшу увагу привертають ті рекламні ролики, які мають захопливий музичний чи відеоряд, позитивних анімаційних персонажів. Завдяки використанню мистецьких впливів телереклама миттєво сприймається людиною, впливає на її життєві орієнтири.

Вдома досліди музичні телепрограми в телеєфірі, які переглядаєш ти і твоя родина. Проведи з друзями дискусію на тему «Плюси й мінуси телереклами».




27. Мистецтво через об'єктив камери

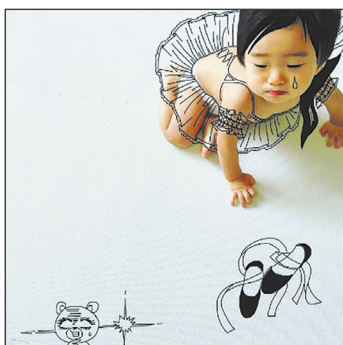
Дивом людської думки та діяльності, створеним за допомогою сучасних технічних засобів, є **художня фотографія**. Вона відрізняється від інших творів фотомистецтва тим, що не прагне об'єктивно відтворювати дійсність, а фіксує сцени, спеціально обрані або організовані для фотографування, з метою втілення художнього задуму. Подивись, як постановочні фотозображення несуть у собі певну ідею, сенс, характер і настрої фотографа.



Фото: 1 – Олександра Сляднева, 2 – Алека Сота

 Поміркуй, чому емоції, стиль, почуття, переживання та краса мають бути центром художньої фотографії. Наскільки потрібно фотохудожнику готуватися для створення світлини у фотостудії? Яку роль відіграють атрибути в постановочних фотографіях?

Завдяки творчій уяві та хисту до малювання Йота перетворює фотографії своїх дітей на казкові історії.



Образотворча грамота

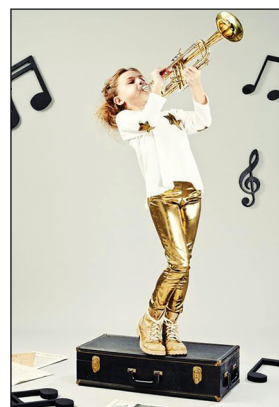
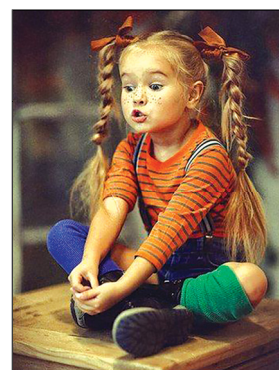
Для фотографування в приміщеннях добирай біле тло. Для зйомки на подвір'ї – текстуроване тло (цегляні стіни, кущі, траву тощо). Пам'ятай, задній план не повинен відволікати увагу від обличчя, тому має містити мінімум деталей. Не роби портрети дуже близько. Обличчя на портреті має перебувати у верхній третині кадру.



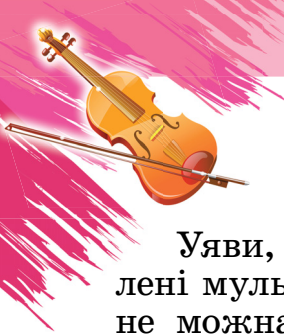
Створіть художні фотографії, які розкриватимуть мистецькі здібності друга (по-други) (робота у групах).

Сходінками майстерності:

- Визнач ідею художньої фотографії, тобто для чого вона потрібна – для сімейного фотоальбому чи для публікації.
- Продумай, як атрибути та локація допоможуть втілити твій задум.
- Підбери ракурс зйомки, що якнайкраще відобразатиме суть фотографії.



Що відрізняє фотомистецтво від інших мистецтв? Почни спостерігати навколишній світ через фотооб'єктив. З найкращих, на твою думку, кадрів створи фотоколаж.



28. Мистецтво через об'єktiv камери

Уяви, що з нашого життя зникли телевізори, а разом – улюблені мультики й кінофільми... Це неможливо, скажеш ти, бо й справді не можна уявити сучасне життя без кіномистецтва. Втім зовсім недавно, трохи більш як сто років тому, людство нічого не знало про це мистецтво. А сьогодні мільйони глядачів заповнюють зали кінотеатрів, а ще більше – дивляться кінофільми по телебаченню та в інтернеті.



У кіно завжди звучить музика. Її пише композитор, а все звукове оформлення здійснює звукорежисер. Музика налаштовує глядача на відповідний настрій, посилює емоційне сприйняття фільму.



Саундтрек до фільму «Сторожова застава». Фільм «Один удома» (фрагмент).



Схарактеризуй музику кожного з фрагментів. Уяви, чи змінилося б сприйняття фільму без звукового супроводу. Поясни. Музика якого кінофільму тобі найбільше запам'яталася? До якого виду кіно належить цей фільм?



Фізкультхвилинка «Умпа-лумпа» (фрагмент з к/ф «Чарлі і шоколадна фабрика»).



Кіномистецтво – вид мистецтва, що твориться за допомогою кінозйомки і відтворює на екрані реальні або спеціально інсценовані події.

Кіномистецтво

художнє або ігрове
(пригодницьке,
фантастичне,
детективне тощо)

документальне
(відтворення на екрані
справжніх життєвих
подій та явищ)

мультиплікаційне/
анімаційне (мальоване,
лялькове, комп'ютерне)



У кіномистецтві звук є повноправним партнером зображення. Режисери ретельно ставляться до запису і монтажу звуку. І тому одним з вагомих етапів у створенні фільму є *звуковий монтаж*. Це як велика звукова картина зі звуків – «пазлів» – розмовних і музичних фрагментів, інших звуків: скрипіння, шурхотіння, тупотіння, скрикування тощо.



Гра «Озвуч відео» (робота у групах). Уявіть себе акторами цього фільму. Перегляньте відео, придумайте до нього текст. Презентуйте його на тлі відеоряду.



СВІТ НЕМОВ КОЛЬОРОВИЙ ЛУГ

Музика *Володимира Шайнського*, вірші *Михайла Пляцковського*, обробка слів, переклад *Анни Олейнікової*



Ві-терхмаринки у не-бі не-се там, там, там.

Дружбав жит-ті зна-до-бись-я у - сім



нам, нам, нам! Світ не-мов ко-льо-ро-вий луг, ко-ли по-руч з то-бо-ю друг! На-че



со-няч-на вся зем - ля,

міц-на друж-ба на все жит -тя!

Сходінками майстерності:

- Перед початком співу проаналізуй складні фрагменти мелодії. Виконай їх окремо.
- Приголосні звуки наприкінці фраз вимовляй чітко і коротко.



Пригадай запис тривалостей нот і пауз. Знайди їх у нотному записі пісні й назви.



Відтвори ритм. Тембри яких музичних інструментів ти впізнаєш?



Поекспериментуй удома: під час перегляду будь-якого кінофільму спробуй вимкнути звук, коли з'являтиметься музичний супровід. Яким тоді буде сприймання фільму?



28. Мистецтво через об'єктив камери



Обговорюючи переглянутий кінофільм, ми часто захоплюємось грою акторів, майстерністю режисера. Та кіно не існує без художників і дизайнерів. За допомогою необхідного реквізиту, костюмів, гриму вони створюють відповідні образи і середовище, що відповідає сюжету, у якому діють герої твору.

Створити відповідну атмосферу кінооповіді, оживити вигаданих персонажів неможливо без відповідного гриму й костюмів акторів та декорацій.

Нині часто знімають на тлі спеціального зеленого або синього екрана, після чого відзняті сюжети опрацьовують у комп'ютерній програмі й ставлять потрібне зображення.



«Поліна і таємниця кіностудії» (фрагмент).



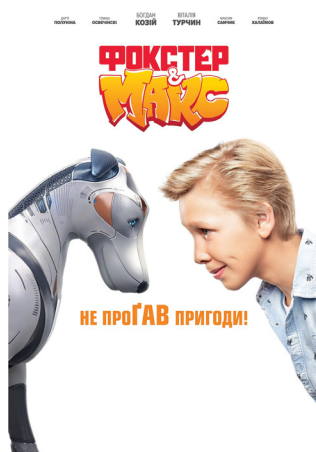
Які таємниці відкрила Поліні кіностудія? Спробуй визначити основну ідею твору. Як змінюється актор завдяки гриму й костюму? Поміркуй, як сучасні цифрові технології допомагають у створенні кіно.




Зйомка

Опрацьоване зображення


Творчість художника потрібна для оформлення кіноафіші. Він продумує композицію, розробляє дизайн *шрифту*. Художньо оформлені літери створюють настрій, допомагають налаштуванню глядача на сприйняття образу ще до прочитання тексту.




 Про що можна дізнатися з кіноафіші? Проаналізуй композицію афіші: поєднання зображення і тексту. Схарактеризуй шрифти. Які засоби використали художники для їх увиразнення?


Образотворча грамота


Текст на афішах і в титрах фільму пишуть стисло, не використовують велику кількість барв. Літери у шрифтах різняться за жирністю, шириною, формою, нахилом, округленням кутиків чи наявністю зарубок на краях.

 Розглянь різні написи слова «кіно». Які емоції викликали шрифти? Схарактеризуй «мову» ліній (плям).

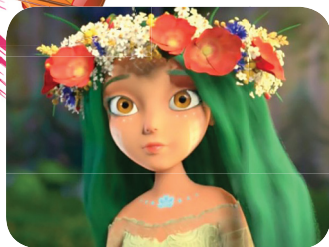


 Придумай цікаві незвичайні літери та створи з них назву улюбленого фільму.

 **Шрифт** – це графічний малюнок літер, оформлених за спільним задумом.

 У вільний час за допомогою безкоштовного додатку Google Фото у своєму гаджеті створи відео. Для цього вибери фотографії або відео, натисни кнопки «створи», «збережи». Дотримуючись вказівок програми, ти можеш додати музику чи відредагувати відео. Розкажи рідним про синтез мистецтв у кіно.

29. Мистецтво через об'єktiv камери



Мультфільми дуже люблять і дорослі, і діти. Це захопливі казки й фантастичні історії з майбутнього чи минулого людства, маленькі цікаві розповіді із життя звичайних дітей та багато іншого.



М/ф «Лис Микита» (музика *Мирослава Скорика*).
«Як козаки наречених визволяли» (*фрагмент*).
«Микита Кожум'яка» (*саундтрек*).



Пригадай свої улюблені мультфільми та їх героїв. Як ти думаєш, вони намальовані чи створені на комп'ютері? Схарактеризуй музику. Чи знайомі тобі персонажі мультфільмів, що на зображеннях? Якими рисами характеру наділені ці герої? Поміркуй і обговори в класі, чи потрібні вони сучасній людині.

Цікаві мультиплікаційні твори об'єднує серія «Фантазія». Під музику відомих композиторів в уяві художників-мультиплікаторів студії Волта Діснея виникли різні кольори, форми й фантастичні образи.



М/ф «Фантазія» (1940). Ч. 1. Й. С. Бах. Токата і fuga ре-мінор.



У яких образах та кольорах постав в уяві художників-мультиплікаторів цей твір? Пригадай, що таке симфонічний оркестр. Які музичні інструменти ти впізнаєш у силуетах мультфільму?

Мультиплікація

мальована

об'ємна (лялькова або
пластилінова)

комп'ютерна



Прочитайте текст по черзі. Позмагайтеся на швидкість (*робота у групах*).

Прогунка кіностудією поможе ознайомитися з ума пмудростями ствоння кіно. Можна побачити петиції акторів, розгннути кіноквізит, бутафорію і мужі, дізнатися про секти клами. Виявється, ствоння кінофільму – складний вгий шх, де жисери, актори, мультиплікатори та інші хівці певтілюють неальні нтазії у кінотвори.

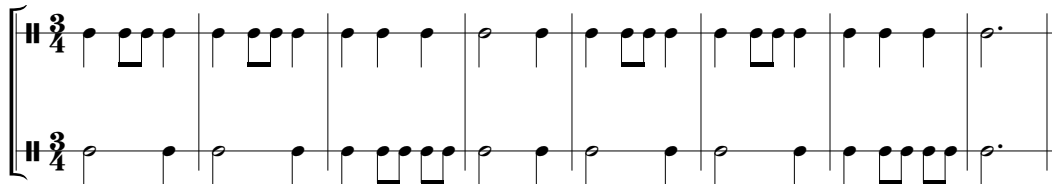


Світ немов кольоровий луг (музика *Володимира Шаїнського*, вірші *Михайла Пляцковського*, обробка слів, переклад *Анни Олейнікової*).

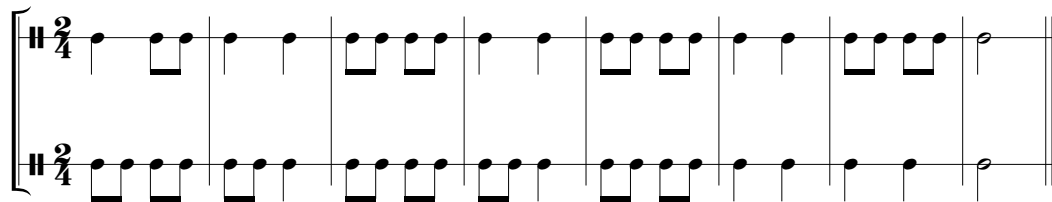


Виконайте в ансамблі ритмічну послідовність (*робота у групах*). Придумайте, як оригінально можна представити ваш виступ. Оберіть диригента.

Варіант 1



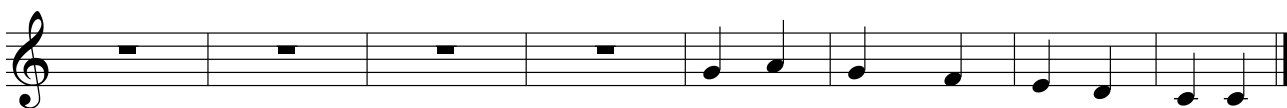
Варіант 2



За бажання на дозвіллі виконай на віртуальному фортепіано онлайн цю мелодію. Поімпровізууй і створи фрагмент, якого не вистачає.



Світ бар - вис - тий, ве - сел - ко - вий, різ - но, різ - но - ко - льо - ро - вий.



В ньо-му ми, ве - се - лі ді - ти, в ми-рі й друж-бі хо-чем жи-ти.

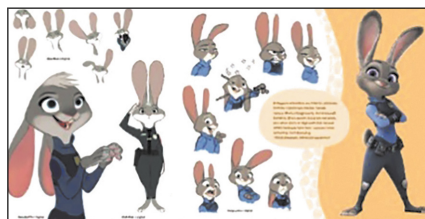
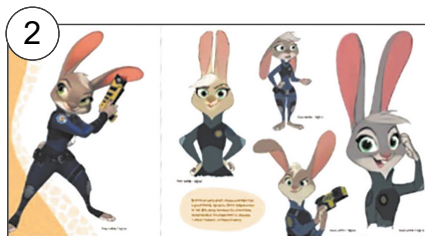


29. Мистецтво через об'єктив камери

Створення мультфільму – величезна праця висококласних професіоналів. Важливою є роль художників-мультиплікаторів (аніматорів). Вони створюють та «оживлюють» візуальні образи мультфільму, що складаються з послідовності картинок (кадрів), їх зміною за секунду від 12 до 30.



Кадри з м/ф: 1 – «Пригоди Котигорошка та його друзів» (режисер Ярослава Руденко-Шведова), 2 – «Микита Кожум'яка» (режисер Манук Депоян)



М/ф «Зоотрополіс» (фрагменти).

Давай на прикладі мультфільму «Зоотрополіс» дослідимо роботу аніматорів. Спочатку художники візуалізують проєкт у чорно-білих замальовках (1).

Потім здійснюють дизайн-пошуки персонажів та місця подій (2). Далі народжується чернетка фільму – аніматик (3). Після збору й корекції всіх кадрів, зведення звуків народжується мультфільм.

У разі створення об'ємної лялькової анімації фотографується покадрово сцена з ляльками-акторами, після кожного кадру вносяться мінімальні зміни (наприклад, змінюється поза ляльки).



Персонаж мультфільму з різних боків у 3D-проєкції.

3





Визначальну роль у гармонійній побудові кадру відіграє його композиція – взаємне розташування елементів, їх поєднання та впорядкування в кадрі.



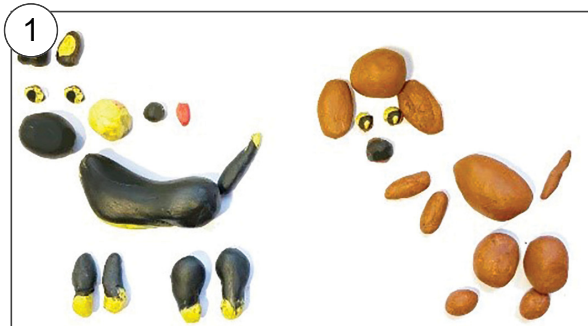
Роздивися композиції кадрів з мультфільмів. Визнач у кожному композиційний центр та виражальні засоби, за допомогою яких упорядковано зображення.



Створіть пластилинову GIF-анімацію на смартфоні (*робота у групах*).

Сходінками майстерності:

- Зліпіть персонажів конструктивним способом, поєднуючи частини (*пластилін*) (1).
- Придумайте сюжет та здійсніть пошуки композиційної побудови кадру майбутньої анімації (2).
- Створіть 10–20 фото зі зміною поз персонажів (3).
- З допомогою учителя/вчительки об'єднайте фото в GIF-анімацію.

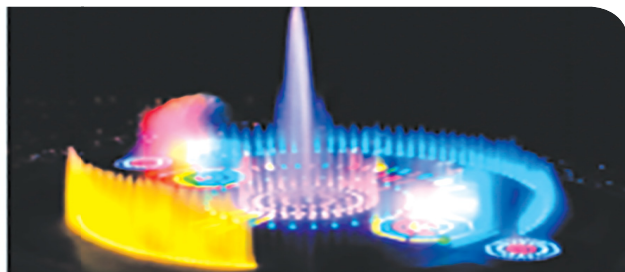


Назви види мультфільмів. Поміркуй, чи могла б мультиплікація допомагати тобі у навчанні. Як саме? На дозвіллі склади десятку своїх найулюбленіших мультфільмів та поцікався в інтернеті, як створювали один з них.





30. Мистецтво видовищ

Яскраві видовища на телебаченні зі сліпучими кольоромузичними та світловими ефектами, різноманітні світломузичні явища (фонтани, інсталяції, вогняні та пісочні шоу), яскраві костюмовані свята, де поєднуються в єдине ціле різні види мистецтва і новітні технічні досягнення, – усе це мистецтво наших днів.




Будь-яке шоу як театралізоване дійство формує у глядача яскравий образ. Тому постановка має серйозно продуману композицію, побудовану за законами драматургії: зав'язка, розвиток, кульмінація, розв'язка. Для емоційного впливу на глядача вводяться яскраві ефекти: ритмічні контрасти, естрадні та циркові трюки, світлові акценти, різного роду декоративні елементи.

 Наведи приклади музичних шоу-програм сучасного телебачення. Проаналізуй їх щодо змісту, композиції (драматургії), художнього і технічного рішень. Вислови своє ставлення.

 Хореографічно-світлові шоу. Світломузичний фонтан у м. Вінниця. Світлове шоу в м. Брюссель (Бельгія).



 Які емоції викликають ці шоу? Що тебе вразило найбільше? Які види мистецтва поєднано в них? Які художні ефекти (*декоративні, світлові* тощо) використали творці дійства?



Шоу – розважальний захід, видовище, що проводиться перед глядачами або в теле-, радіо-, інтернетефірі.

Популярними в усьому світі стають яскраві й видовищні шоу барабанщиків. У давнину барабани використовували для підняття духу під час військових походів. Тепер завдання барабанної музики – покращувати настрій, захоплювати й дивувати. «Живі» барабани народжують потужний потік енергії, змушують битися серця слухачів у позитивно-запальних ритмах. Байджим не залишиться ніхто!



Шоу барабанщиків.



Розкажи про свої мистецькі відкриття. Чому такі шоу вважають синтезом мистецтв? Створи програму концерту з творів, що вивчалися на уроках.



ЛІТО ЗОЛОТЕ

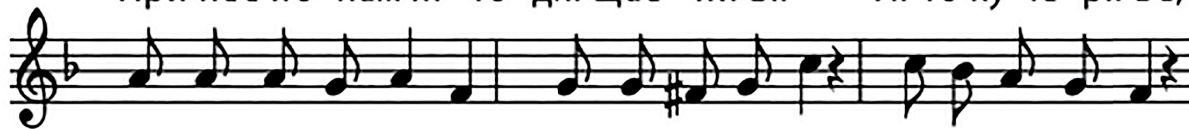
Музика *О. Янушкевич*, вірші *М. Ясакової*



При-ле - ті - ло лі - то, як на кри-лах.



При-нес-ло нам лі - то дні щас - ли-ві. Лі-то ку-че - ря-ве,



Ла-гід-не, як ма-ма. Ось во-но я - ке - Лі-то зо-ло-те.



Я з то-бо-ю, лі - то, по-жар-ту - ю, Я з то-бо-ю, лі -



На канікулах зверни увагу, яку музику ти слухаєш, хто її виконує, вона вокальна чи інструментальна тощо.

30. Мистецтво видовищ

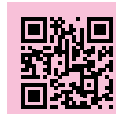
Яскраві й захопливі видовища з використанням музики, кольору, світла, рухів – ознака мистецтва сьогодення. Майстри різних творчих професій творять незабутні шоу – справжній синтез видів мистецтва та технічних досягнень прогресу. Надзвичайно популярні у світі неймовірні світлові відеопроєкційні шоу. За допомогою новітніх технологій графіки, лазерних шоу, голограм, світлових інсталяцій та проєкцій медіамитці перетворюють реальність у казку.



Візуальна 4D-проєкція. Фестиваль світла. Ліон. 2010. Театр, що співає.



Лазерні шоу та шоу голограм.



Сучасний телефір наповнений різноманітними шоу-програмами – мистецькими конкурсами, талант-, ток-шоу тощо. Кожне свято, фестиваль, концерт мають власний неповторний образ. Саме образний задум визначає тему, зміст, вибір композиції вистави, логіку переходу від номера до номера, темпоритм усієї дії і, отже, – її атмосферу. Це впливає на зацікавленість нею глядачів і на фінансовий успіх шоу.

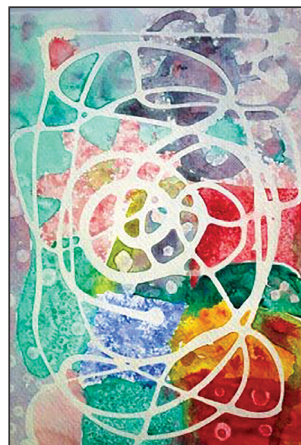
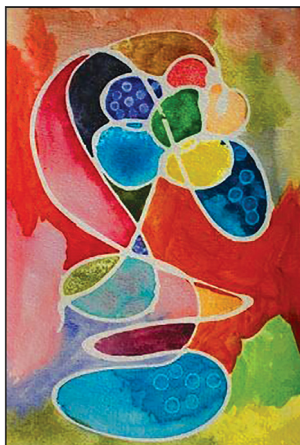


Поміркуй, чим шоу привертають увагу глядачів. У чому полягає професійна творчість авторських колективів фахівців шоу?

Популярним сьогодні є фрізлайт – малювання світлом, або створення світлових скульптур. Об'єкт, який світиться (ліхтарик), переміщується у просторі та створює лінії, що світяться в темряві. А процес такого руху світла фіксується фотоапаратом.



Розглянь зразки та створи ескіз фрізлайту (*воскові олівці та акварельні фарби*). Для цього спочатку намалюй лінійний малюнок восковим олівцем. Потім акварелями вкрий тло, використовуючи кольоровий контраст.



Яке шоу тебе вразило? Що було цікаво? Доведи або спростуй думку *«Сучасні шоу – синтез мистецтв»*. Поясни. Обери кращі свої твори для учнівської виставки.



Поцікався на літніх канікулах, які мистецькі заходи (конкурси, фестивалі, шоу) відбуваються в Україні.

ФІНІШ



14



7

8



6



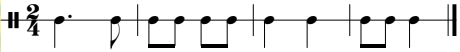
5



1

СТАРТ

Гра «Різні види мистецтва»: Потрапивши на кружечок із цифрою, виконай відповідне завдання.

1. Розкажи, що ти знаєш про дизайн книги.
2. З якого виду мистецтва я завітав сюди? Розкажи про нього.
3. Проплескай цей ритм у темпі *allegro* (швидко), а потім *adagio* (повільно). 
4. Мистецтво, що можу творити щодня, – це...
5. Продовж речення. Мені відомі такі різновиди декоративно-ужиткового мистецтва...
6. Схарактеризуй вид театрального мистецтва.
7. Як танець сприяє зміцненню здоров'я?

Самооцінювання (взаємооцінювання) виконання завдань у грі «Професійне мистецтво». Чи впорався (впоралася) ти із завданням? Познач у квадратику.



Я не виконав (виконала)
жодного завдання



Я виконав (виконала)
менше половини завдань



Я виконав (виконала) половину
(і більше половини) завдань



Я впорався (впоралася)
з усіма завданнями

Навчальне видання

ГАЙДАМАКА Олена Василівна
ЛЄМЕШЕВА Наталія Андріївна

МИСТЕЦТВО

Навчальний посібник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти, які беруть участь в інноваційному освітньому проєкті всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» у 2021/2022 навчальному році

Частини 3–4

Схвалено для використання в освітньому процесі

Зображення реклами (с. 5) подано з навчальною метою.

Відповідальна за випуск *Наталія Заблоцька*. Редактор *Алла Кравченко*.
Макет, художнє оформлення, комп'ютерна обробка ілюстрацій *Юлії Куц*.
Комп'ютерна верстка *Клари Шалигіної*. Коректор *Олена Симонова*

У навчальному посібнику використано малюнки та фото з відкритих джерел інтернету: vecteezy.com, depositphotos.com як ілюстрації у виданні навчального характеру відповідно до законодавства України про авторське право і суміжні права.

Формат 84×108/16. Ум. друк. арк. 6,72 . Обл.-вид. арк. 6,05.
Тираж 3 721 пр. Вид. №. 2265 Зам. № 21-12-0104

Видавництво «Генеза», вул. Тимошенка, 2-л, м. Київ, 04212.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5088 від 27.04.2016.

Віддруковано у ТОВ «ПЕТ», вул. Максиміліанівська, 17, м. Харків, 61024.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 6847 від 19.07.2019.

Виготов кубик для гри «Професійне мистецтво».

